

God tandhälsa rättighet även för hemlösa

Återigen ska hemlösa och andra utstötta människor i Umeå få börja laga sina tänder, utan att samhället börjar med att titta i den enskildes börs för att sedan säga "du har inte råd!".

Text: Leif Stenberg, SSF | [Prenumerera](#) | Artikel i SocialPolitik nr 1 2018

För 12 år sedan tog Socialpolitiska föreningen, SSF, i Umeå initiativet första gången. Det handlade om människor som gick med mångåriga infektioner i kroppen, som ett resultat av att bara ha rotrester av tänder i munnen. De kunde inte äta mat som behövde tuggas, istället gröt och flytande föda. Än mindre vågade de visa upp sig offentligt, eller inför egna barn. Skammen var för stor, vägen tillbaka för att närma sig ett anständigt liv stoppad.

Socialmedicinsk forskning visade att på hemlösas önskelista stod tandvård högst. "Vill ni bryta cirkeln att hemlösa ska hänvisas till att vandra mellan sociala, sjukvård och försäkringskassa, och istället se till att människor får vård för sina skador?" löd frågan.

Socialnämnden var med på noterna. Det skulle bli slut på tänket att bara värna det egna facket, slut med att fly sitt ansvar.

Folktandvårdens chef bläddrade i lagboken och fann att alla människor har rätt till god tandhälsa, även hemlösa. Folktandvården, med betoning på folk, var med. Likaså landstinget och tandläkarhögskolan. Plötsligt började stat, kommun och landsting att samarbeta.

De blivande tandläkarna fick se munnar fulla av rotrester de aldrig tidigare skådat. "Vad för slags samhälle tillåter denna ohälsa?" löd deras fråga. De hemlösa i Umeå fick börja laga sina munnar, de kunde äta vanlig och näringsrik mat, de vågade

gå på kvartsamtal tillsammans med barnen.

Det var en början, men det behövdes fler insatser med vård för övriga skador, bostäder, utbildning och arbete. Där svek samhället, återigen blev det flykt från gemensamt ansvar. Sedan dess har hemlösheten i Umeå fördubblats, att få laga tänder har gått i stå.

Med stöttning av LO, Umeå kommun och Kärngården i Umeå, dit psykiatrins människor ofta går, tog SSF nu för andra gången initiativet till ett seminarium för att möjliggöra att hemlösa och andra utstötta ska få laga sina tänder. I ett fullsatt Kärnhus fanns många människor med usel tandhälsa som beskrev helvetet med att ha rotrester. Där fanns även politiker, liksom tandläkare från Folktandvården.

Samtliga ansvariga tog under seminariet beslutet att hemlösa återigen ska få laga sina tänder. Bland dem tändes ett uns av hopp. Det går att bygga ett samhälle som är till för människorna, inte tvärtom. Där finns början till att hemlösheten minskar och så småningom upphör.